

Nr 229.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående mark inom Kaknäsområdet och å Långholmen i Stockholm; given Stockholms slott den 23 april 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Torsten Nilsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Enligt ett av 1945 års markkommission framlagt förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad skall kronan till staden överlåta ett markområde om cirka 835 000 kvm vid Kaknäs i Stockholm att tillträdas den 1-juli 1948. Markens nuvärde har av kronans representanter uppskattats till 16 miljoner kronor. Köpeskillingen för området har bestämts till 8 miljoner kronor med hänsyn till att staden förbinder sig att använda nämnda område samt viss staden tillhörig, angränsande mark uteslutande såsom en för allmänheten utan avgift tillgänglig naturlig park. Träffas överenskommelse mellan parterna om ändrad användning av den till överlåtelse föreslagna marken, skall kronan för sådan mark, som erhåller ändrad användning, erhålla ersättning efter vissa angivna grunder.

Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml Nr 229.

Markkommissionen har därjämte föreslagit, att tomten nr 2, 3, 4, 5 i kvarteret Långholmen i Stockholm överlåtes till staden för en köpeskilling av 3 150 000 kronor. Tomten skall tillträdas så snart fångvårdsanstalten å Långholmen flyttats till annan plats.

För att avtalsförslaget skall bliva bindande för parterna, skola dessa ha antagit detsamma före den 1 juli 1948. Stockholms stadsfullmäktige ha den 22 mars 1948 godkänt förslaget för stadens del.

Kungl. Maj:t begär riksdagens bemyndigande att godkänna avtalet för statens del.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 23 april 1948.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Nilsson, fråga om avtal mellan kronan och Stockholms stad angående mark inom Kaknäsområdet och å Långholmen i Stockholm samt anför därvid följande.

Genom beslut den 26 januari 1945 förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja medverka vid tillsättande av en för staten och Stockholms stad gemensam kommission med uppgift att i enlighet med angivna riktlinjer utföra undersökningar och föra förhandlingar rörande mellan staten och staden föreliggande markfrågor samt att inkomma med de förslag, till vilka undersökningarna och förhandlingarna kunde föranleda. Till kommissionens ordförande förordnade Kungl. Maj:t överståthållaren T. Nothin. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utsåg departementschefen till representanter för staten generaldirektörerna H. Malmberg och H. Leo, ledamoten av riksdagens första kammare, godsägaren A. Heiding samt ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktören K. Ward. Stockholms stad representeras numera av borgarråden H. Berglund, H. Göransson, Z. Höglund och S. Persson samt f. d. borgarrådet Y. Larsson.

Kommissionen har antagit namnet 1945 års markkommission. Av de förslag, kommissionen hitintills framlagt, ha tidigare avtalsförslag angående upplåtelse av Bromma flygplats till kronan och av Ladugårdsgårde till

Stockholms stad (propositionen 1946: 378), angående vissa markfrågor i Stockholm (propositionen 1947: 62) samt angående vissa för järnvägsändamål avsedda markområden i Stockholm m. m. (propositionen 1948: 90) underställts riksdagens prövning.

Markkommissionens förslag till avtal m. m.

Med skrivelse den 17 juni 1947 har 1945 års markkommission överlämnat ett förslag till avtal mellan kronan och Stockholms stad angående mark inom Kaknäsområdet och å Långholmen i Stockholm. Förslaget är åtföljt av en promemoria till belysande av dess innebörd ävensom av vissa tillhörande kartor.

Avtalsförslaget jämte därvid fogade kartor, Pl. I och Bilaga A, torde såsom bilaga (*Bilaga 1*) få fogas till dagens statsrådsprotokoll.

Markkommissionens förslag är enhälligt. Emellertid har ledamoten av kommissionen, borgarrådet H. Göransson uttalat, att staden icke bort på sätt som skett, avhända sig rätten att fritt förfoga över de delar av Kaknäsområdet, som staden tidigare förvärvat av kronan, samt att en varsam exploatering för bostadsbebyggelse av de inre delarna av Kaknäsområdet är önskvärd.

I nämnda skrivelse anför markkommissionen, att kommissionen redan i september 1946 inriktat sitt arbete väsentligen på lösandet av de mellan kronan och staden föreliggande markfrågorna på Norra Djurgården, Långholmen samt Mariebergs- och Konradsbergsområdena. Vad Mariebergs- och Konradsbergsområdena beträffar ha de förberedande undersökningarna och utredningarna i huvudsak slutförts, varjämte förhandlingar påbörjats men ännu icke slutförts. I fråga om marken på Norra Djurgården har — jämte det åtskilliga utredningar pågått huvudsakligen rörande ny eller ändrad stadsplan för vissa områden m. m. — särskild uppmärksamhet ägnats dispositionen av det s. k. Kaknäsområdet, utgörande marken sydost om Ladugårdsgårde och stadens hamnanläggningar vid Värtan. I denna del har kommissionen efter företagna utredningar kunnat upptaga förhandlingar, vilka resulterat i att kommissionens ledamöter blivit ense om ett förslag till uppgörelse. Även i fråga om kronans mark å Långholmen ha utredningar företagits och förhandlingar förts med resultat att enighet uppnåtts.

Markkommissionen har ansett angeläget, att den slutliga lösningen av de frågor, i vilka kommissionen således är beredd att framlägga förslag till uppgörelse, icke skall fördröjas därav att kommissionens arbete i övrigt ännu icke kunnat slutföras. Det framlagda avtalsförslaget har tillkommit efter ömsesidiga eftergifter i skilda hänseenden och måste därför betraktas såsom en helhet. Det är enligt kommissionens mening icke möjligt att däri företaga mera betydande jämkningar utan att ändra förutsättningarna för överenskommelsen i övriga delar.

Det framlagda förslaget innebär, i vad det rör **K a k n ä s o m r å d e t**, i huvudsak följande:

Kronan överlåter till staden med äganderätt ett kronan tillhörigt markområde av cirka 835 000 kvm vid Kaknäs i Stockholm, utgörande del av stadsägoområdet nr 24 samt stadsägoområdet nr 25 av stadsägan nr 22+23+24+25. Området, som å den vid avtalsförslaget fogade kartbilagan, Pl. I, avgränsats med heldragen svart linje, skall av staden tillträdas den 1 juli 1948. Staden förbinder sig att, där kronan ej annat medgiver, använda såväl förenämnda mark som ock viss staden tillhörig, å kartan Pl. I med svart skuggstreckning inramad mark uteslutande såsom en för allmänheten utan avgift tillgänglig naturlig park. Beträffande denna må icke utan Kungl. Maj:ts medgivande vidtagas åtgärder, som äro oförenliga med nämnda användningssätt.

Sedan kronan genom sina representanter vid avtalsförhandlingarna uppskattat nuvarande värdet av den överlåtna marken till 16 000 000 kronor, ha kontrahenterna överenskommit, att staden i anseende till dess förenämnda åtaganden skall i köpeskillning för marken erlægga hälften av detta värde eller 8 000 000 kronor. Köpeskillningen skall gäldas den 1 juli 1948.

Skulle staden framdeles vilja använda den till staden enligt § 1 i avtalsförslaget överlåtna marken för bebyggelse eller därmed jämförligt utnyttjande, må detta ske allenast efter medgivande av kronan. Träffas överenskommelse om ändrad användning av marken, skall kronan för enligt avtalsförslaget överlåten mark, som sålunda erhåller ändrad användning, komma ersättning med ett belopp, motsvarande vad som av samma marks nuvarande värde icke blivit ersatt genom den i § 1 bestämda köpeskillningen. Anses marken skäligen hava högre värde, skall kronan därutöver gottgöras hälften av skillnaden mellan å ena sidan markens värde vid tiden för den ändrade användningen samt å andra sidan markens av kronans representanter beräknade, i § 1 angivna nuvärde.

Har mellan parterna avtalats, att det enligt § 1 överlåtna markområdet eller del därav skall användas för bebyggelse eller därmed jämförligt utnyttjande, skall staden vara berättigad att enligt riktlinjer, varom överenskommelse träffas med kronan, exploatera motsvarande kvotdel av det staden tillhöriga, i § 1 i avtalsförslaget angivna området.

Kronan avstår å tillträdesdagen den 1 juli 1948 från alla rättigheter till det enligt § 1 försålda markområdet, dock med undantag

att kronan förbehålles rätt att utan ersättning begagna ett vid Stora Hundudden beläget, inhägnat område med därå befintliga, för förrådsändamål använda byggnader jämte tillfartsväg så länge det erfordras för sagda ändamål, dock längst till den 1 juli 1950, varefter kronan skyndsamt skall på sin bekostnad borttaga inhägnaden och byggnaderna, de sistnämnda i den mån de icke böra bevaras såsom kulturminnesmärken eller staden önskar inlösa dem,

att kronan förbehåller sig rätt att tillsvidare bibehålla en vid Stora Hund-

udden befintlig, av sjöförsvaret anordnad avmagnetiseringsanläggning jämte tillfartsväg med skyldighet för kronan att, då behov av anläggningen upphör, skyndsamt på egen bekostnad bortföra densamma,

att de fasta anläggningar av permanent karaktär, som till rikets försvar finnas anordnade å det försålda området, skola förbliva orubbade,

samt att staden övertager från och med den 1 juli 1948 de rättigheter och skyldigheter, som nämnda dag åvila kronan på grund av nu gällande avtal om upplåtelser till tredje man av mark, byggnader eller anläggningar inom det enligt § 1 försålda området.

I vad avtalsförslaget avser mark å Långholmen har följande överenskommits:

Kronan överlåter till staden med äganderätt tomten nr 2, 3, 4, 5 i kvarteret Långholmen i Högalids församling i Stockholm. Markens belägenhet framgår av den vid avtalsförslaget fogade kartbilagan, Bilaga A.

Tomten skall av staden tillträdas så snart den därå befintliga fångvårdsanstalten flyttats till annan plats och senast den 1 januari 1955, dock att, där till följd av rådande förhållanden å byggnadsmarknaden eller av orsaker, som nu icke kunna förutses, kronan icke kan till nämnda dag färdigställa erforderliga nybyggnader för anstalten, härav betingat uppskov med tillträdet skall äga rum.

Köpeskillingen för tomten utgör 3 150 000 kronor och skall erläggas å tillträdesdagen. Tomten säljes i det skick, vari densamma å tillträdesdagen befinner sig.

Avtalsförslaget upptager i §§ 5—7 vissa allmänna stadganden av innehåll, som är vanligt vid avtal av ifrågavarande slag.

Förslaget upptager slutligen en bestämmelse av innebörd, att detsamma för att vara bindande skall vara godkänt av båda kontrahenterna före den 1 juli 1948.

Stockholms stadsfullmäktige ha den 22 mars 1948 godkänt avtalsförslaget. Beslutet har vunnit laga kraft.

Motivering till avtalsförslaget.

Jag övergår nu till att i anslutning till den vid avtalsförslaget fogade promemorian närmare belysa förslaget.

Allmän motivering.

Markkommissionen framhåller till en början, att det föreliggande avtalsförslaget syftar till att tillgodose från stadens sida framförda önskemål om beredande av ytterligare fritidsutrymmen för huvudstadens befolkning. Enligt förslaget skall kronans mark vid Kaknäs överlåtas å staden för att

tillsammans med den mark, som staden redan där äger, för framtiden utgöra en naturlig park, fritt tillgänglig för allmänheten. Denna park kommer att få en areal av omkring 140 hektar. Vidare är det avsett att — sedan fångvårdsanstalten å Långholmen flyttats därifrån — kronans och stadens mark på denna holme skola sammanslås till en särskilt för de södra stadsdelarnas befolkning avsedd park, eventuellt med olika förströelseinslag. Kommissionen meddelar i detta sammanhang, att Långholmen har ett yttnehåll av omkring 35 hektar.

Kaknäsområdet.

Kommissionen anför därom i sin promemoria.

Kaknäsområdet utgör den sydöstligaste delen av Norra Djurgården och begränsas i huvudsak av stadens hamnanläggningar vid Värtan i norr och nordväst, av Värtan i nordost och sydost, av Djurgårdsbrunnsviken och Djurgårdsbrunnskanalen i söder och sydväst samt av Ladugårdsgärde i väster. Området utgöres huvudsakligen av kuperad skogsmark med blandad löv- och barrskog i väsentligen orört skick. Området är icke lagt under stadsplan.

Vissa delar av Kaknäsområdet tillhöra staden med äganderätt, sedan staden genom ett antal köpe- eller bytesavtal under åren 1879, 1916—18 och 1924 av kronan förvärvat, utom bl. a. de nuvarande hamnområdena vid Värtan, därjämte strandpartierna sydost därom fram till Stora Hundudden. Dessa strandpartier äro f. n. i likhet med de kronan alltjämt tillhöriga delarna av Kaknäsområdet icke nyttjade för något särskilt ändamål, bortsett från att därå finnas vissa skjutbaneanläggningar m. m. ävensom ett fåtal mindre bostadshus. Det må erinras, att enligt ett mellan kronan och staden år 1946 träffat avtal Ladugårdsgärde omedelbart väster om Kaknäsområdet har upplåtits till staden under nyttjanderätt på 50 år för användning såsom ett för allmänheten utan avgift tillgängligt friområde.

Inom 1945 års markkommission ha upptagits förhandlingar om dispositionen av den kronan alltjämt tillhöriga marken inom Kaknäsområdet. Stadens representanter ha därvid framhållit såsom ett önskemål, att staden skulle få förvärva äganderätten till denna mark i syfte att densamma skulle, tillika med stadens ännu odisponerade del av Kaknäsområdet, för framtiden bevaras i nuvarande skick såsom naturlig park. Härigenom skulle hela Kaknäsområdet komma att bilda ett stort, sammanhängande friområde.

Kronans representanter i kommissionen ha förklarat sig vilja förorda kronans medverkan till förverkligande av nämnda önskemål. Man har å kronans sida ansett, att det skulle vara av betydelse icke endast för huvudstaden att Kaknäsområdet med dess karakteristiska och säregna natur kunde förbliva väsentligen orubbade. Området skulle därigenom komma att utgöra en naturlig fortsättning på Södra Djurgårdens parkområden och giva dessa ett ökat värde såsom naturtillgång. Kronans representanter ha förmenat, att kronan hade ökad anledning att lämna sin medverkan eftersom staden bidrager till skapandet av detta stora och värdefulla natur- och fritidsområde genom att avsätta sin mark för ändamålet.

Avgränsningen av det föreslagna parkområdet m. m. Den närmare omfattningen av och gränserna för det område som föreslås överlåtet till staden för parkändamål, framgår av den vid avtalsförslaget fogade kartbilagan Pl. I, där området inramats med heldragen svart linje. Områdets grän-

ser mot Ladugårdsgärde och mot staden redan nu tillhörig mark ha varit givna. Kronans representanter ha funnit angeläget för kronan att behålla strandområdena vid Djurgårdsbrunnsviken ävensom marken närmast sydost därom fram till bebyggelsen vid och omkring Djurgårdsbrunnns värds- hus. Dessa områden, i areal tillhoppa omkring 20 hektar, vilka delvis nyttjas för museibyggnader, ha ansetts böra reserveras för framtida behov av huvudsakligen museal eller liknande art, varjämte därå finnas vissa äldre byggnader, vilka torde böra förbli i kronans hand. Under överläggningarna har varit ifrågasatt, att från överlåtelse skulle undantagas även strandområdena utmed Djurgårdsbrunnskanalen sydost om bebyggelsen vid Djurgårdsbrunnns värds- hus eller att i varje fall särskilda bestämmelser skulle meddelas om dispositionen av denna mark för att säkerställa dess bibehållande i oförändrat skick. Sedan stadens representanter förklarat, att staden komme att ägna särskild uppmärksamhet åt bevarandet av sistnämnda strandområden, har överenskommit att jämväl dessa skola ingå i överlåtelsen, varför gränsen föreslås följa Djurgårdsbrunnskanalen från en punkt ca 140 meter sydost om bron vid Djurgårdsbrunnns värds- hus och fram till Värtan. Arealen av det område, som enligt förslaget skall överlåtas å staden, uppgår till omkring 835 000 kvm.

Den stadens mark, som skall ingå i det blivande parkområdet, har å kartbilagan Pl. I inramats med svart skuggstreckning och innehåller i areal omkring 560 000 kvm. Den stadens mark, som sålunda skall ingå i parken, är belägen sydost om stadens oljehamn vid Loudden. I närheten av hamnen och intill parkområdet finnes å stadens mark ett under uppförande varande reningsverk, avsett för de östra stadsdelarnas behov. Den blivande parken föreslås ansluta sig till de områden, som nu disponeras för hamnen och som erfordras för reningsverkets färdigställande, varvid emellertid gränsen mot hamnområdet gjorts rak och förskjutits några tiotal meter åt sydost. Av orsaker, som framgå av det närmast följande, kan emellertid den föreslagna gränsen mot hamnen och reningsverket icke betraktas såsom under alla förhållanden slutgiltig.

Stadens representanter i kommissionen ha framhållit, att man icke för närvarande kunde förutse huru hamnen komme att utveckla sig och att det icke vore uteslutet att det i en framtid kunde ur stadens synpunkt bliva oundgängligen nödvändigt att taga i anspråk någon del av staden nu tillhörig mark sydost om Louddshamnen för hamnens utvidgning. Staden hade dock för närvarande icke några planer på utvidgning av oljehamnen eller hamnen i övrigt åt detta håll. Vidare hade staden reserverat visst område intill reningsverket för eventuell framtida utvidgning av detta, varjämte staden planerade att i anslutning till reningsverket uppföra en slamförbränningsanläggning, vilken vore avsedd att förläggas å kronan tillhörig mark, som staden enligt det föreliggande förslaget skulle förvärva. Stadens representanter ville framhålla, att staden visserligen komme att låta sig angeläget vara att allenast i nödfall ifrågasätta minskning av det föreslagna parkområdet men att staden med hänsyn till det anförda likväl icke kunde för all framtid villkorslöst binda sig för att stadens mark utan varje undantag komme till användning såsom park.

Kronans representanter ha med anledning härav uttalat, att en begränsning av det föreslagna parkområdet icke borde vara utesluten om så oundgängligen erfordrades för tillgodoseende av de utav stadens representanter nu omförmälda behoven. I samband härmed ha kronans representanter dock erinrat, att man numera, i motsats till vad tidigare varit fallet, icke hade anledning räkna med någon mera avsevärd ökning av bebyggelsen inom de östra stadsdelarna och att en eventuell framtida sanering inom stads-

delen Östermalm syntes komma att medföra minskat antal bostäder därstädes, varför det icke syntes sannolikt, att någon utvidgning av reningsverket komme att bli påkallad.

Med anledning av vad kronans representanter sålunda uttalat ha stadens representanter ansett sig kunna påräkna förståelse för stadens synpunkter, varför de sett sig i stånd att förorda en förbindelse från staden att icke utan kronans medgivande nyttja den å kartan Pl. I med svart skuggstreckning inramade marken annorledes än till naturlig park.

Efter öfvervägande av olika utvägar att på ett varaktigt sätt bestämma parkområdets framtida gräns mot hamnen vid Loudden och reningsverket har kommissionen funnit det vara lämpligast, att ändring av gränsen icke må ske med mindre i stadsplan fastslås ändrad användning av mark inom parken. Härigenom vinnes dels att stadskollegiet och stadsfullmäktige för stadens del skola taga ståndpunkt till fråga härom och dels att Kungl. Maj:t vid prövning av fastställelse av stadsplanen beredes tillfälle att öfverväga nödvändigheten av markens ändrade användning. Kommissionen förutsätter, att underhandsöfverläggningar ske mellan stadens vederbörande myndigheter och byggnadsstyrelsen innan förslag till stadsplan framläggas.

Såsom av det redan tidigare anförda framgår har för kronans del en förutsättning för den föreliggande uppgörelsen rörande Kaknäsområdet varit att staden avsätter sin mark till park. Kronans representanter ha i anslutning härtill erinrat, att kronan icke kunde utan vidare godkänna mera betydande ändringar i fråga om markens disposition. Därest staden en gång skulle påyrka så väsentliga förändringar i fråga om markdispositionen att själva förutsättningarna för det nu ifrågasatta avtalet rubbades, måste också ersättningsfrågan i dess helhet tagas upp till förnyat öfvervägande. Kronans representanter ville redan nu ha fastslaget, att ett i anspråktagande för hamnändamål av mark, som från gränsen för nuvarande Louddshamnen sträckte sig längre åt sydost än till punkten a på kartan Pl. I, under inga omständigheter finge ske utan att grunderna för hela avtalet omprövades.

Eftersom avtalet innehåller, att marken icke utan kronans medgivande får användas annorledes än till park, har det icke ansetts erforderligt att däri intaga särskild bestämmelse om den nu berörda möjligheten till utvidgning av hamnen m. m. Anmärkas må, att då det föreliggande avtalsförslaget skall godkännas av Kungl. Maj:t och riksdagen för att bli för kronan bindande, så bör, om annat ej uttryckligen sägs, jämkning av avtalet icke kunna ske utan sammanstående beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. I det nyss berörda fallet, där fråga är blott om viss jämkning av gränserna för parkområdet, vilken skall ske efter den offentliga prövning, som föregår beslut i stadsplanefrågor, bör enligt kommissionens mening kronans medgivande anses vara givet i behörig ordning genom att Kungl. Maj:t fastställt stadsplanen. Skulle däremot stadsplanen innebära sådan utvidgning av hamnen att förutsättningarna för avtalet anses rubbade, läser frågan i dess helhet böra lösas genom avtal, som underställes riksdagens prövning och godkännande.

Kaknäsområdets användning såsom park. Hela Kaknäsområdet skall för framtiden bevaras i sitt nuvarande skick såsom en naturlig park, fritt tillgänglig för allmänheten. Med beaktande av naturskyddets krav bör parken ägnas erforderlig omvårdnad och det karakteristiska växt- och djurlivet underhållas. Vägar få icke så anläggas att de verka störande på parknaturen. Andra byggnader eller anläggningar få icke komma till utförande än sådana, som främja parkens användning för det avsedda ändamålet. Sålunda bör det icke vara uteslutet att uppföra en eller annan mindre, till den om-

givande naturen väl avpassad anläggning, som kan öka allmänhetens trevnad, såsom någon mindre uteservering eller dylikt. Under förhandlingarna har förutsatts, att vederbörande kommunala myndighet skall vid uppförandet av dylika anläggningar handla efter samråd med byggnadsstyrelsen. Ingrepp i terrängen eller växtligheten, som ändra karaktären på parken eller delar därav, böra givetvis icke få förekomma.

Värdet av kronans mark. För att finna en grund för bestämmande av priset för kronans mark ha parterna å ömse sidor företagit vissa utredningar i syfte att undersöka den sannolika nettoinkomsten av markens exploatering för bostadsändamål. Parterna ha därvid utgått bl. a. från antagandet att å området skola rymmas omkring 9 600 normaleldstäder om 30 kvm, därav omkring 600 eldstäder för allmänna byggnader, erforderliga för områdets behov. Kronans representanter ha kommit till att vid denna enligt deras mening varsamma exploatering av marken skulle utvinnas omkring 16 000 000 kronor, medan stadens beräkningar lett till ett väsentligt lägre värde. Olikheterna ha sin grund främst i att staden räknat med längre exploateringsstid och högre exploateringskostnader. Vid överläggningarna i denna fråga ha kronans representanter förklarat sig icke kunna förorda ett lägre värde än 16 000 000 kronor. Från kronans sida har härvid särskilt framhållits, att staden vid förvärv från kronan åren 1917 och 1918 av de markområden om tillhoppa närmare 600 000 kvm utmed Värtan nordost om kronans nu ifrågavarande mark, vilka skola ingå i den nu planerade parken, erlagt i köpeskillning ett belopp, motsvarande ett genomsnittligt råmarksvärde av 12 kronor per kvm. Denna mark hade emellertid sålts för tillträde först 20 år efter köpeskillningens erläggande, varför det av kronans representanter nu beräknade exploateringsvärdet, vilket motsvarade icke fullt 20 kronor pr kvm råmark, måste anses synnerligen skäligt.

Någon enighet om markens värde har icke stått att vinna på grundval av de nyss nämnda värderingarna. Partsrepresentanterna ha emellertid ansett sig kunna biträda ett av kommissionens ordförande förlikningsvis framställt förslag, innebärande att staden skulle få förvärva kronans mark för ett pris av 8 000 000 kronor, motsvarande hälften av det värde vartill man å kronans sida kommit. Kronans representanter ha, då de förordat denna prisnedsättning, ansett att södra Djurgårdens och Ladugårdsgårdens naturvärden skulle väsentligt ökas om även det mellanliggande Kaknäsområdet lämnades orubbat. Härigenom skulle nämligen skapas och vidmakthållas ett ur bl. a. skönhets- och naturskyddssynpunkt värdefullt, sammanhängande park- och friområde av betydande storlek, vilket finge anses vara ett allmänt intresse. Ett huvudvillkor för godtagande av det nedsatta värdet vore enligt kronans representanter att jämväl stadens ifrågavarande mark finge användas endast såsom naturlig park. Stadens representanter å sin sida ha, ehuru de icke kunnat godkänna det av kronan åberopade värdet å marken, dock ansett sig böra acceptera ett pris av 8 000 000 kronor för att därmed möjliggöra bildandet av det ifrågasatta park- och friluftsområdet.

Eventuellt framtida bebyggande av Kaknäsområdet. Kronans representanter ha påpekat att, om Kaknäsområdet eller del därav i framtiden behövdes för bebyggelse eller därmed jämförligt utnyttjande, kronan saknade anledning att sälja marken till nedsatt pris. Kronans representanter ha därför påyrkat, att i händelse exploatering komme att ske inom kronans nuvarande område, kronan skulle erhålla å exploateringsområdet belöpan- de del av den oguldna hälften — 8 000 000 kronor — av nuvärdet på kronans mark, varjämte, om marken fått högre värde, kronan skulle erhålla gottgörelse för det ökade värdet.

Stadens representanter ha tillmötesgått dessa önskemål, varvid emellertid förutsatts att, om exploatering skedde inom kronans nuvarande område, staden skulle äga rätt att i motsvarande utsträckning exploatera den mark, som staden nu äger.

Kommissionens ledamöter ha härefter enats därom att, för den händelse exploatering helt eller delvis sker av den del av Kaknäsområdet, som nu överlåtes å staden, å ena sidan kronan skall erhålla ersättning, motsvarande vad som nu lämnas oguldt av den exploaterade markens nuvärde samt därutöver, för det fall marken skäligen bör antagas hava högre värde, gottgörelse för hälften av det ökade värdet, samt å andra sidan staden skall äga rätt att i motsvarande utsträckning exploatera staden nu tillhörig, icke utnyttjad mark å Kaknäsområdet.

Långholmen.

Kommissionen anför härom följande.

Kronan äger sedan lång tid tillbaka tomten nr 2, 3, 4, 5 i kvarteret Långholmen inom Högalids församling med en areal av ca 88 000 kvm, utgörande den mellersta delen av holmen. Återstoden därav tillhör staden. Stadens representanter i kommissionen ha hemställt, att staden måtte få tillfälle att förvärva nämnda tomt, och med anledning härav ha förhandlingar upptagits härom.

Kronans ifrågavarande mark är bebyggd med ett stort antal byggnader, vilka användas för en fångvårdsanstalt. En del av byggnaderna härstamma från 1700-talet. I den förteckning över byggnadsminnesmärken, som avses i § 20 kungl. kungörelsen den 26 november 1920 med föreskrifter rörande det offentliga byggnadsväsendet, äro av anstaltens byggnader upptagna den s. k. Gamla direktörsbostaden, dess trapphus och en nu igenmurad bågställning mellan trapphuset och den s. k. hallen. Möjligen äro ytterligare ett par mindre bostadsbyggnader vid entrén till anstalten förtjänta av att bevaras. I övrigt anses bebyggelsen sakna värde annat än för fängelseändamål.

Kronans fastighet är (1945) åsatt ett taxeringsvärde av 4 890 000 kronor, varav markvärde 4 333 000 kronor och byggnadsvärde 557 000 kronor.

Långholmens användning. Stadens representanter ha uttalat, att staden, om den finge förvärva tomten, ämnade efter rivning av de byggnader, som icke vore förtjänta att bevaras, utlägga såväl ifrågavarande tomtmark som den staden redan tillhöriga marken till en park, eventuellt med olika förströelseinslag, samt att avsikten vore att i stadsplan fastslå denna användning av holmen.

Värdet å kronans mark m. m. Partsrepresentanterna ha enats om att eventuell försäljning skall ske till pris, motsvarande markens värde, och således utan nedsättning. Stadens avsikt att låta Långholmen komma till användning såsom park har ansetts tillgodose ett lokalt intresse, vartill kronan icke har anledning att ekonomiskt medverka.

För att erhålla underlag för bedömande av värdet å kronans tomtmark ha å ömse sidor företagits vissa värderingar med utgångspunkt från markens användning för bostadsbebyggelse. Företrädesvis på grund av olika åsikter om det antal normaleldstäder, som vid eventuell exploatering borde beräknas för marken, men även i anledning av delade meningar om den erforderliga exploateringstiden samt exploateringskostnaderna, ha emellertid partsrepresentanterna kommit till så vitt skilda värden på marken att de

ansett dessa värderingar icke kunna läggas till grund för en överenskommelse om priset. Man har därför måst söka andra vägar för att komma till enighet. Kommissionen har undersökt möjligheten att till utgångspunkt för prisets bestämmande taga taxeringsvärdet, varvid emellertid blott markvärdet varit av intresse, eftersom bebyggelsen i det väsentliga är avsedd att rivras. Vid bedömandet av markens taxeringsvärde såsom grundval för priset har emellertid måst tagas hänsyn till vissa förhållanden, som verka minskande på värdet. Särskilt har gjorts gällande, att expolateringskostnaderna vid en bebyggelse å Långholmen måste ställa sig jämförelsevis höga såväl på grund av naturförhållandena på ön som av den orsaken att marken är skild från fastlandet. Kronans representanter ha härutöver framhållit, att markens värde påverkades därav att man å stadens sida ansett, att ur allmän stadsplanesynpunkt en eventuell bebyggelse å Långholmen borde ske allenast med hus i tre våningar.

Partsrepresentanterna ha slutligen enats om att markens värde bör beräknas till 3 500 000 kronor, varifrån dock skall avräknas den beräknade kostnaden för rivning och bortforsling av fångvårdsanstaltens murverk och byggnader, 350 000 kronor, varför priset föreslås till 3 150 000 kronor.

Tidpunkten för stadens tillträde av tomten på Långholmen är en fråga, som måst ägnas särskild uppmärksamhet. Denna tidpunkt är nämligen beroende av när byggnader för fångvårdsanstalten kunna uppföras på annan plats. När så kan komma att ske är ännu ovisst, och det har därför icke varit möjligt att nu föreslå en bestämd dag för tillträdet. En snar förflyttning av anstalten borde av olika skäl vara angelägen för kronan, och ur stadens synpunkt är det givetvis av stort intresse att tillträde kan ske utan för långt uppskov. Med hänsyn härtill har kommissionen velat fixera åtminstone en senaste dag för tillträde och i sådant hänseende föreslagit den 1 januari 1955. Emellertid har kronan icke ansett sig kunna åta sig att under alla förhållanden avstå från tomten vid denna tid. De rådande förhållandena på byggnadsmarknaden göra det ovisst när erforderliga nybyggnadsarbeten kunna igångsättas. Vidare kunna oförutsedda omständigheter inträffa, som lägga hinder i vägen för byggnadernas färdigställande inom beräknad tid. Kommissionen föreslår på grund härav en bestämmelse, som möjliggör att uppskov med tillträdet till senare dag än den 1 januari 1955 skall kunna äga rum.

Avsikten är att klientelet på den nuvarande fångvårdsanstalten i samband med förflyttningen skall fördelas på ett flertal anstalter, av vilka en skall uppföras nära Stockholms centrum och upptaga bl. a. rannsakningsfångar från Stockholms stad och län. Från kronans sida har ifrågasatts, huruvida icke staden kunde medverka till att kronan finge förvärva ett lämpligt markområde för sistnämnda anstalt. Stadens representanter ha med anledning härav meddelat, att staden vore villig söka lämna sådan medverkan.

Speciell motivering.

Kommissionen har till §§ 1—4 i avtalsförslaget fogat följande särskilda uttalanden.

§ 1.

Stadens tillträde av kronans mark vid Kaknäs föreslås skola ske den 1 juli 1948. Tidpunkten har valts med hänsyn till att båda parterna då böra ha tagit ställning till frågan om avtalets godkännande. Såsom av det följande (under § 3) kommer att framgå, skall staden övertaga kronans rättig-

heter och skyldigheter till följd av upplåtelse å området, varjämte kronan förbehålles vissa rättigheter å området. Något hinder för tillträde den 1 juli 1948 torde därför icke föreligga.

I andra stycket av denna paragraf meddelas bestämmelser om Kaknäs-områdets användning såsom naturlig park. Denna fråga har berörts redan i den allmänna motiveringen. Utöver vad där anförts må erinras, att kronan enligt ett år 1946 träffat avtal till staden upplåtit Ladugårdsgårde såsom friområde, varvid detaljerade bestämmelser meddelats om Gärdets användning för detta ändamål. Bland annat har förutsatts, att större byggnadsföretag skulle kunna ifrågakomma efter medgivande av Kungl. Maj:t, varjämte möjlighet lämnats öppen att använda Gärdet såsom samlingsplats m. m. Motsvarighet härtill saknas i det nu föreliggande förslaget. Inom Kaknäsområdet bör, om ej överenskommelse träffas med statsmakterna, nybebyggelse i princip vara utesluten. Såsom förut nämnts bör möjlighet dock finnas att uppföra en eller annan mindre uteservering eller dylikt. Vidare kan det visa sig lämpligt att inom området finnas bostäder för erforderlig bevakningspersonal. Att beträffande sådana mindre byggnader samråd bör ske med byggnadsstyrelsen har redan uttalats i den allmänna motiveringen. De personer, som nu ha sin bostad inom området, böra givetvis visas skälig hänsyn, särskilt så länge den nu rådande bostadsbristen består.

§ 2.

I denna paragraf föreslås vissa bestämmelser att tillämpas för det fall att framdeles fråga skulle uppkomma om användande av Kaknäsområdet eller del därav för bebyggelse eller annat därmed jämförligt utnyttjande. Redan i den allmänna motiveringen har kommissionen angivit de grundprinciper, som vid exploatering av kronans mark skola följas, nämligen att å ena sidan kronan skall gottgöras den återstående, nu oguldna hälften av den exploaterade markens nuvärde samt för den händelse marken skäligen bör antagas hava högre värde, därutöver gottgörelse, för hälften av det ökade värdet, och å andra sidan staden erhålla rätt att i motsvarande utsträckning exploatera staden redan nu tillhörig mark. Det är att märka att, i fall allenast en del av marken skall exploateras, såsom exploaterad skall anses icke enbart de tomtområden som bebyggas utan jämväl så mycket mark därutöver som enligt vid tiden för exploateringen gällande stadsplaneregler anses böra avsättas till gemensamt bruk för befolkningen inom exploateringsområdet. För bestämmande av den ersättning, som skall tillkomma kronan, synes därför i detta fall vara lämpligt att upprätta dubbla stadsplaneförslag, båda för hela Kaknäsområdet och avseende det ena den överenskomna exploateringen med allmänna platser m. m. ävensom vad som skall återstå av den naturliga parken till nytta för hela staden, och det andra utvisande bebyggelse och allmänna platser m. m. vid en tänkt fullständig exploatering av hela Kaknäsområdet. Sistnämnda förslag är alltså fingerat och icke avsett att genomföras. Med ledning av dessa stadsplaner kan sedan genom beräkning av eldstadsantalet eller på annat motsvarande sätt fastslås huru stor kvotdel av det nu till staden försålda området som skall anses vara exploaterad och för vilket tilläggsersättning alltså skall utgå till kronan. Samtidigt bör staden erhålla rättighet att exploatera motsvarande kvotdel av sin nuvarande mark vid Kaknäs. Därvid kan staden vilja exploatera för annat ändamål än bostäder, exempelvis för hamnändamål. Har redan förut mark tagits i anspråk för hamnändamål, — vilket på sätt i den allmänna motiveringen framhållits, i vissa fall förutsattes

kunna ske efter medgivande av kronan — bör sådan mark inräknas i vad staden är berättigad exploatera.¹

Ersättning eller gottgörelse, som staden skall betala, bör förfalla till betalning viss tid, exempelvis ett år, efter det avtal om exploatering blivit mellan parterna bindande.

Då en exploatering av Kaknäsområdet förutsätter överenskommelse mellan kronan och staden, har det ej ansetts erforderligt att lämna närmare detaljbestämmelser i saken. Det har syntts lämpligare att, om exploatering visar sig ofrånkomlig, förhandlingar få föras och avtal träffas med utgångspunkt från dåtida uppfattning om stadsplanering och andra på frågans bedömande inverkan förhållanden.

§ 3.

Det område, som enligt det föreliggande förslaget skall överlåtas å staden, disponeras delvis för särskilda ändamål. Sålunda användas delar av marken såsom övningsområde för vissa till huvudstaden förlagda truppförband. Vidare finnas inom Kaknäsområdet vissa av militära förband nyttjade skjutbanor, vilka äro belägna delvis å kronans mark och delvis å stadens. Dessa skjutbanor ha, i den mån så varit möjligt, mot avgift upplåtits till enskilda skytteföreningar och andra sammanslutningar. Sådana upplåtelse ha skett enligt en månatligen upprättad plan och utan att skriftligt avtal träffats. Ytterligare disponerar kronan vid Stora Hundudden ett inhägnat område om ca 2,6 hektar med åtskilliga byggnader, vilka användas för förvaring av ammunition m. m. för vissa till Stockholm förlagda truppförbands räkning. Inom samma inhägnade område är dessutom belägen en mindre byggnad med en av sjöförsvaret anordnad avmagnetiseringsanläggning. Än vidare finnas å kronans mark till rikets försvar anordnade ett antal fasta försvarsanläggningar av permanent karaktär. Slutligen har riksmarskalksämberet till enskilda personer upplåtit vissa tomter och andra utrymmen, huvudsakligen för bostadsändamål.

Markens användning såsom militärt övningsområde och för skjutbanor är enligt kommissionens mening oförenlig med Kaknäsområdets disposition

¹ Givet är att överenskommelsen kan avse en exploatering av hela det försålda området. I dylikt fall erfordras naturligtvis blott en stadsplan och den ekonomiska uppgörelsen mellan parterna sker då sålunda:

1. staden skall betala kronan resterande 8 miljoner kronor;

2. om marken, använd enligt nämnda stadsplan och med hänsyn till förhållandena vid tiden för exploateringen har högre värde än 16 miljoner kronor, skall staden betala kronan hälften av värdestegringen;

3. staden får rätt att utan ersättning till kronan exploatera all sin nuvarande mark inom Kaknäsområdet enligt stadsplanen.

Om däremot parterna enas om exploatering av blott en del av det område, kronan nu säljer, skulle den ekonomiska uppgörelsen ske enligt grunder, som belysas av följande exempel:

1. Den fingerade stadsplanen antages för all kronans mark upptaga 9 000 eldstäder. Den exploateringsplan, varom överenskommelse träffats, upptager emellertid blott en del av området med 3 000 eldstäder. Staden skall då, oavsett huruvida jordvärdestegring eller värdeminskning skett, ersätta kronan oguldnat nuvärdet av exploateringsområdet med $\frac{1}{3}$ av 8 milj. kr.;

2. Kronan skall vidare gottgöras hälften av $\frac{1}{3}$ eller således $\frac{1}{6}$ av eventuell värdestegring å nu försålda området, varvid värdestegringen beräknas med ledning av den fingerade planen och i övrigt med hänsyn till dåtida förhållanden;

3. Den fingerade planen antages för stadens mark upptaga 6 000 eldstäder. Staden får rätt att efter närmare överenskommelse med Kungl. Maj:t om exploateringsplanen exploatera ett så stort område av sin egen mark att detsamma jämte vad som förut använts för hamn eller därmed likartat ändamål tillsammans motsvarar mark för $\frac{1}{3}$ av 6 000 eldstäder.

såsom naturlig park och bör för den skull upphöra så snart som möjligt efter det staden övertagit kronans mark. Vad angår förrådsanläggningarna vid Stora Hundudden har kommissionen under hand inhämtat, att dessa icke kunna av kronan avstås förrän nya förrådsutrymmen färdigställts. Så bör emellertid ske snarast möjligt. Under hand har meddelats, att regeringen lämnat byggnadstillstånd för utförande av nya förrådsutrymmen, dock utan att tiden för arbetenas påbörjande fastställts, samt att förrådets belägenhet vid Stora Hundudden ur militär synpunkt är mindre lämplig. Kommissionen har beräknat, att kronan icke skall behöva disponera dessa anläggningar vid Stora Hundudden under längre tid än två år efter det att förevarande avtal blivit mellan parterna bindande. Kommissionen föreslår därför, att kronan förbehålles rätt att begagna anläggningarna med tillhörande markområde och tillfartsväg längst till den 1 juli 1950, varefter kronan skyndsamt skall på sin bekostnad borttaga inhägnaden och byggnaderna, varvid dock undantag bör göras för de byggnader, som eventuellt äro förtjänta av att bevaras såsom kulturhistoriskt märkliga eller som staden önskar inlösa. I fråga om den förut nämnda avmagnetiseringsanläggningen har från kronans sida framhållits, att denna, som utgör en detalj i ett system av anläggningar, icke för närvarande kan borttagas utan bör få bibehållas så länge behov därav föreligger. Då anläggningen tager ringa utrymme i anspråk och synes vara till allenast obetydligt men för Kaknäsområdets användning såsom park, har önskemålet om dess bibehållande ansetts böra tillmötesgå, varvid även nödig tillfartsväg bör finnas. Vad beträffar de anläggningar av permanent karaktär, som till rikets försvar anordnats å det till överlåtelse föreslagna området, så böra dessa anläggningar, vilka äro föga märkbara, lämnas orubbade. De rättigheter och skyldigheter, som på grund av nu gällande avtal om upplåtelse till enskilda av bostadstomter m. m. kunna åvila kronan å den föreslagna tillträdesdagen den 1 juli 1948, föreslås skola övertagas av staden.

§ 4.

Innehållet i denna paragraf, som rör överlåtelse av kronans tomt å Långholmen, har utförligt behandlats i den allmänna motiveringen. Här må erinras, att tidpunkten för stadens tillträde av marken på Långholmen för närvarande är oviss och måste antagas ligga flera år framåt i tiden. Med hänsyn härtill har ansetts lämpligast att köpeskillingen förfaller till betalning först å tillträdesdagen.

Tomten försäljes i det skick, vari den å tillträdesdagen befinner sig. Det ankommer således på staden att ombesörja rivning av den bebyggelse, som icke är förtjänt av att bevaras. Härvid förutsättes från kronans sida att staden skall finna angeläget att visa särskild omvårdnad beträffande de byggnader, som äro upptagna i förteckning över byggnadsminnesmärken enligt kungörelsen den 26 november 1920.

Yttranden.

Över 1945 års markkommissions nu anmälda förslag till avtal ha efter remiss yttranden avgivits av riksmarskalksämberet, fångvårdsstyrelsen, överbefälhavaren för landets försvarskrafter, arméns fortifikationsförvaltning, marinförvaltningen, flygförvaltningen, byggnadsstyrelsen, djurgårdsnämnden, statskontoret och riksräkenskapsverket.

I vad avtalsförslaget avser Kaknäsområdet har i huvudsak anförts följande.

Riksmarskalksämberet, som inhämtat yttrande av intendenten för Djurgården, finner markkommissionens ståndpunkt, att Kaknäsområdet är avsett att utgöra en naturlig fortsättning på södra Djurgårdens parkområden och giva dessa ett ökat värde såsom naturtillgång, synnerligen tillfredsställande och uttalar en förhoppning om att denna uppfattning skall vinna allmän anslutning och bli bestående för framtiden. Förslaget innebär, anför ämberet, i jämförelse med nuvarande förhållanden ur angivna synpunkt ett framsteg därutinnan, att även den del av Kaknäsområdet, som redan är i stadens ägo, skall reserveras som naturlig park. Med hänsyn härtill och till de uppställda garantierna för Kaknäsområdets bevarande som park finner sig ämberet icke böra framställa någon principiell erinran mot den föreslagna marköverlåtelsen.

Ämberet har vidare funnit önskvärt att stadens åtagande i vad avser bevarandet av de till överlåtelse föreslagna strandområdena utmed Djurgårdsbrunnskanalen får en mera auktoritativ och för framtiden bindande form och hemställer därför, att det genom överflyttande till själva avtalet av stadens i motiven omförmälda utfästelse måtte sörjas för att fullt bindande garanti skapas mot framtida bebyggelse av de delar av Norra Djurgården, som genom avtalet övergå i Stockholms stads ägo och ligga i sådan närhet av Djurgårdsbrunnskanalen och Södra Djurgårdslandet, att bebyggelsen skulle bli synlig från Södra Djurgårdens parkområden eller eljest på något sätt störa eller menligt påverka Södra Djurgårdslandets karaktär av orörd naturlig park.

Ämberet anser vidare en jämkning av avtalet önskvärd, enär uttrycket »kronan» i avtalsförslaget användes i alltför vidsträckt bemärkelse, samt framhåller önskvärdheten av att förhandlingar i god tid upptagas angående tidpunkten för upphörandet av de nyttjanderätter, som avse militär övningsmark. Överenskommelse härom synes enligt ämberet böra komma till stånd i samband med att kronan avhänder sig äganderätten till marken.

Djurgårdsnämnden har icke haft något att erinra mot de föreslagna marköverlåtelserna. Nämnden framhåller, att enligt § 2 första stycket andra punkten i avtalsförslaget kronan i händelse överenskommelse skulle träffas om ändrad användning av överlåten mark skall erhålla ersättning för denna mark med ett belopp, motsvarande vad som av samma marks nuvarande värde icke blivit ersatt genom den i § 1 bestämda köpeskillingen. Rörande markens nuvarande värde ha emellertid kronans och stadens representanter haft olika uppfattning. I förevarande sammanhang avses, enligt vad som framgår av motiven, det värde, vartill kronans representanter vid avtalsförhandlingarna uppskattat marken. För att detta skall komma till tydligt uttryck i avtalstexten, anser nämnden viss omarbetning av § 2 första stycket andra och tredje punkterna böra vidtagas.

Byggnadsstyrelsen meddelar, att riksantikvarieämberet i ett till styrelsen inkommet yttrande tillstyrkt bifall till avtalsförslaget; ämberet har emel-

lertid därvid fäst uppmärksamheten på att inom de områden, som beröras i avtalsförslaget, finnas fornlämningar från förhistorisk tid samt vissa byggnader av kulturhistoriskt värde. Förteckning över de kulturhistoriskt märkliga byggnaderna ha inkommit till styrelsen med skrivelse från ämbetet den 24 september 1947.

I anledning av vad riksantikvarieämbetet i ärendet anfört framhåller byggnadsstyrelsen angelägenheten av att ifrågavarande fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader vederbörligen skyddas. Det finnes emellertid enligt styrelsen anledning antaga att Stockholms stads myndigheter komma att väl tillgodose de önskemål och synpunkter, som riksantikvarieämbetet i ärendet framfört.

Byggnadsstyrelsen, som utgår från att riksantikvarieämbetets synpunkter beaktas genom överenskommelse i anslutning till avtalet, tillstyrker godkännande av avtalsförslaget.

Statskontoret har icke något att erinra mot att avtalsförslaget vinner statsmakternas godkännande. Statskommissarien *Lindbergson* har emellertid anmält skiljaktig mening och därvid anfört följande.

Ett godkännande av avtalsförslaget innebär enligt min uppfattning i sak, att staten indirekt skulle lämna Stockholms stad ett bidrag på lägst 8 miljoner kronor för anskaffning av friluftsområden för stadens befolkning. Konsekvenserna av ett bifall borde bli, att staten i proportionsvis samma omfattning lämnade övriga kommuner inom landet motsvarande bidrag, vilket lär vara uteslutet. Enligt min uppfattning är avtalet oförmånligt för staten och bör därför icke av statsmakterna godtagas.

Arméns fortifikationsförvaltning framhåller, att behovet att för framtiden taga Kaknäsområdet i anspråk för militära övningar beror, i fråga om Livregementet till häst, på utformningen av arméns framtida organisation samt beträffande Stockholms luftvärnsregemente på färdigställandet av regementets etablisement i Norrtälje. För närvarande torde någon tidpunkt för luftvärnsregementets förflyttning icke kunna fixeras. Under alla förhållanden torde Kaknäsområdet erfordras för båda förbandens övningar även efter den 1 juli 1948. Vad åter angår det för skjutbanorna ianspråktagna området, synes detta tills vidare vara erforderligt för större delen av Stockholms garnison. Fortifikationsförvaltningen framhåller i detta sammanhang, att förvaltningen hos 1945 års försvarskommitté föreslagit dels nyanläggning av skjutbanor å Järvafältet dels ock utvidgning av därstädes befintliga skjutbanor. Därest anläggningar komma till stånd i föreslagen omfattning, torde lantförsvaret kunna avstå från disposition av skjutbanorna vid Kaknäs från tiden för de nya skjutbanornas iordningställande.

I fråga om förrådsområdet vid Stora Hundudden framhåller fortifikationsförvaltningen, att avsikten är att ersätta förrådsbyggnaderna därstädes med i berg insprängda lokaler. Såvitt nu kan överblickas, torde bergförråd kunna färdigställas till den i avtalsförslaget angivna tidpunkten den 1 juli 1950. Med hänsyn till att förskjutningar i byggnadsprogrammets genomförande

emellertid icke äro uteslutna, bör vid överlåtelse av området föreskrivas, att kronans disposition av området skall upphöra först då nya förrådslokaler i berg kunna tagas i anspråk. Förvaltningen har intet att erinra mot avtalsförslaget men förutsätter, att Kaknäsområdet må disponeras för militära övningar av Livregementet till häst tills vidare samt av Stockholms luftvärnsregemente intill dess regementet avflyttar till sin nya förläggningssort, att skjutbanorna vid Kaknäs må bibehållas och nyttjas i nuvarande omfattning till dess skjutbanorna kunna ersättas med banor å annan plats, att kronan medgives disponera förrådsområdet vid Stora Hundudden till dess förrådsbyggnaderna därstädes kunna ersättas av förrådslokaler i berg, samt att kronan förbehålles rätt bibehålla befintliga permanenta försvarsanläggningar å området.

Överbefälhavaren har intet att erinra mot avtalsförslaget men yrkar, efter hörande av försvarsgrenscheferna, att övningsterrängen vid Kaknäs får användas av Livregementet till häst och Stockholms luftvärnsregemente så länge dessa förband kvarligga i nuvarande kaserner, samt att skjutbanorna vid Kaknäs få disponeras, intill dess banorna på Järvafältet utbyggs, och förrådsbyggnaderna vid Stora Hundudden, tills motsvarande nya förrådsutrymmen färdigställts.

Marinförvaltningen har ingen erinran men förutsätter, att stadgandet under § 3 mom. 1 punkt B i förslaget icke innebär, att kronan skall vara skyldig att bortföra den vid Stora Hundudden belägna mätstationen, vilken utgör en del av avmagnetiseringsstationen på Fjäderholmarna, så snart det aktuella behovet av densamma upphört, utan att mätstationen får bibehållas, så länge densamma av beredskapsskäl anses höra kvarligga i materialreserv.

Flygförvaltningen gör ingen erinran mot förslaget.

Beträffande avtalets följder för förvaltningen av Djurgården och i samband därmed uppkomna ersättningsfrågor har *riksmarskalksämberet* anfört i huvudsak följande.

Avståendet från H. M. Konungens dispositionsrätt till Kaknäsområdet medför emellertid konsekvenser, som påverka förvaltningen av Kungl. Djurgården och bör tagas i beräkning bl. a. vid uppgörandet av det förslag till stat för Djurgårdskassan, som årligen av Ämberet underställes Kungl. Maj:t för fastställelse. Djurgårdsintendenten har upplyst, att de årliga arrendekomsterna från området efter nu gällande beräkningsgrund uppgå till sammanlagt 7 525 kronor. Dessutom lämnar området avkastning till Djurgårdskassan därutinnan, att intäkterna vid skötseln och utnyttjandet av Djurgårdens skogar och ängsmarker till en icke ringa del härflyta därifrån.

Avtalets genomförande skulle vidare troligen medföra, att åt viss äldre personal, som av Djurgårdsförvaltningen anställts för områdets bevakning och skötsel, måste beredas annat arbete inom förvaltningen, därest icke personalen i fråga övergår i stadens tjänst.

En närmare undersökning i nu nämnda hänseenden bör verkställas. I samband därmed bör undersökas, i vilken utsträckning Kaknäsområdets bortfallande skulle medföra utgiftsbesparingar för förvaltningen, som uppväga den till beloppet nu icke kända inkomstminskningen.

I detta sammanhang vill riksmarskalksämberet framhålla, att en minskning i Djurgårdens inkomster i samma mån föranleder minskning av Djurgårdens förmåga att lämna tillskott till slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond samt att en reducering av detta tillskott medför behov av en motsvarande ökning av det anslag, som måste äskas av riksdagen för de kungl. slottsbyggnadernas underhåll.

I anslutning till vad Djurgårdsintendenten anfört finner riksmarskalksämberet det vara mest tilltalande, att Djurgårdskassan av den köpeskillning, staden skall erlägga, erhåller ersättning för inkomstminskningen på det sätt, att kapitaliserade värdet därav, förslagsvis beräknat efter en räntefot av 3 %, tillföres Djurgårdsfonden. Det kan ej vara riktigt, att kronan för ändamål, som falla utanför första huvudtiteln och sjätte huvudtitelns anslag till kungl. slottens underhåll, tillgodogör sig jämväl den del av köpeskillningen för Kaknäsområdet, som motsvarar värdet av de bortfallande inkomsterna.

Riksmarskalksämberet anhåller därför att få senare, då fråga uppstår om köpeskillningens disposition, göra särskild hemställan angående nyssnämnda inbetalning till Djurgårdsfonden.

Riksmarskalksämberet förutsätter slutligen liksom Djurgårdsintendenten att Djurgårdskassan av den till kronan inflytande köpeskillningen beredes ersättning för värdet av en med kassans medel jämlikt riksmarskalksämberets skrivelse den 24 september 1864 från tullverket inköpt byggnad, benämnd Lilla Sjötullen.

Såsom bokföringsföreskrifter i anledning av avtalets genomförande har *riksräkenskapsverket* föreslagit följande.

Det i avtalet berörda Kaknäsområdet ingår som del i Kungl. Djurgården, vars markvärde redovisas å statens allmänna fastighetsfond: slottsbyggnadernas delfond med 50 miljoner kronor. Den inflytande köpeskillningen bör i enlighet med Kungl. brev den 29 juni 1946 angående disposition av köpeskillningar, som inflyta vid försäljning av viss staten tillhörig egendom m. m., tillgodoföras den å investeringsstaten för fonden uppförda titeln övriga kapitalmedel. Samtidigt därmed skall motsvarande nedskrivning av egendomens bokförda värde äga rum. Det Kungl. Djurgården åsatta värdet, 50 miljoner kronor, är emellertid, såsom framgår av 1945 års statsverksproposition, att betrakta som provisoriskt och bör enligt riksräkenskapsverkets mening icke rubbas på grund av nu ifrågavarande försäljning. Riksräkenskapsverket får därför föreslå, att en uppvärdering samtidigt kommer till stånd, så att Kungl. Djurgården alltjämt i fastighetsredovisningen upptages till 50 miljoner kronor.

I detta sammanhang har *arméns fortifikationsförvaltning* framhållit, att markområdet vid Stora Hundudden i arméns delfond av försvarets fastighetsfond redovisas med ett värde av 213 250 kronor, därav 200 000 kronor markvärde och 13 250 kronor byggnadsvärde. Därest överlåtelse kommer till stånd på föreslaget sätt, torde därför del av köpeskillningen böra tillgodoföras försvarets fastighetsfond, arméns delfond.

I vad avtalsförslaget berör mark å L å n g h o l m e n har följande anförts.

Fångvårdsstyrelsen anser sig, enär förslaget måste betraktas som en helhet, tillkommet efter ömsesidiga eftergifter, sakna anledning ingå på frågan om de värden, som åsatts marken, eller den omständigheten att något som

helst värde å byggnaderna icke upptagits. Beträffande rivningen av nuvarande byggnader föreslår styrelsen, att fångvården förbehålles rätt att i den utsträckning så lämpligen kan ske utföra ifrågavarande arbete med anlåtande av fångarbetskraft och förutsätter i varje fall, att styrelsen äger att före rivningen utan särskild ersättning bortföra icke blott maskiner och dylikt utan även sådan fast material, som kan användas vid styrelsens byggnadsarbeten.

Mot själva överlåtandet av den till fångvårdsanstalten å Långholmen hörande marken har styrelsen intet att erinra. Styrelsen uttalar, att en snar förflyttning av nämnda anstalt icke torde vara att förutse, enär det med hänsyn till nuvarande läge på byggnadsmarknaden är mer än ovisst, när de byggnader kunna komma till stånd, som erfordras för den nya anstalten.

Beträffande frågan om mark för den nya anstalten, vilken skall förläggas till Stockholms närhet och varom markkommissionen fört förhandlingar med staden, räknar styrelsen med att Stockholms stad är villig medverka till förvärv av lämpligt tomtområde. Vissa förberedande underhandlingar härom ha också inletts mellan fångvårdsstyrelsen och staden. Om kronan skall förbinda sig att överlåta marken å Långholmen till staden synes det emellertid önskvärt att staden i någon form ålägges att tillhandahålla mark för ny fångvårdsanstalt. Även frågan om köpeskillingen för denna mark synes på något sätt böra regleras. Styrelsen föreslår, att avtalet kompletteras med en klausul av nu angiven innebörd.

Byggnadsstyrelsen har hemställt, att riksantikvarieämbetets synpunkter beträffande kulturhistoriskt märkliga byggnader måtte beaktas genom överenskommelse i anslutning till avtalet.

Beträffande bokföringsföreskrifter i anledning av markens överlåtande har *riksräkenskapsverket* anfört följande.

Centralfängelset å Långholmen redovisas å statens allmänna fastighetsfond: fångvårdsstyrelsens delfond. Markvärdet är upptaget till 4 333 000 kronor och byggnadsvärdet till 2 056 000 kronor. Byggnadsvärdet är helt avskrivet, varför vid försäljningen bortskrivning av detta kan ske med anlåtande av till värdeminskningsskonto avsatt belopp. Det belopp Stockholms stad skall erlägga för Långholmen, 3 150 000 kronor, understiger emellertid det å fastighetsfonden redovisade markvärdet med 1 183 000 kronor. Detta skillnadsbelopp bör täckas från fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster enligt därom gällande bestämmelser.

Departementschefen.

Det föreliggande mellan staten och Stockholms stad träffade avtalet innebär, att staten till staden överlåter dels ett markområde vid Kaknäs om cirka 835 000 kvm mot en köpeskillning av 8 000 000 kronor, vilken bestämts under hänsynstagande till att staden förbundit sig att använda området jämte viss angränsande staden tillhörig mark om cirka 560 000 kvm uteslutande såsom en för allmänheten utan avgift tillgänglig naturlig

park, dels centralfängelsets å Långholmen nuvarande tomt om cirka 88 000 kvm mot en köpeskilling av 3 150 000 kronor. Markområdet vid Kaknäs skall tillträdas av staden den 1 juli 1948, medan marken å Långholmen skall tillträdas, så snart fångvårdsanstalten flyttats till annan plats och senast den 1 januari 1955, dock att visst uppskov med tillträdet av sistnämnda mark skall kunna äga rum. I avtalet har intagits en bestämmelse om möjlighet för staden att, efter medgivande av kronan, använda marken vid Kaknäs för bebyggelse eller därmed jämförligt utnyttjande. Ersättning för överlåten mark, som får ändrad användning, skall därvid utgå till kronan efter vissa grunder.

Stockholms stadsfullmäktige ha genom lagakraftvunnet beslut den 22 mars 1948 godkänt avtalet.

För egen del finner jag avtalets huvudgrunder för staten godtagbara och tillstyrker att avtalet godkännes. Härvid har jag tagit hänsyn till de i detta fall föreliggande särskilda förhållandena. Mitt ståndpunktstagande till frågan är alltså icke prejudicerande för bedömningen av andra i framtiden uppkommande frågor av här avsedd art. I det följande kommer jag att upptaga till behandling vissa särskilda frågor, vilka uppkommit i samband med remissbehandlingen.

Härvid vill jag till en början understryka betydelsen av vad riksmarskalksämberet anfört angående bevarandet av de till överlåtelse föreslagna strandområdena utmed Djurgårdsbrunnskanalen. Stadens förpliktelse att beträffande dessa områdens bevarande iakttaga särskild omsorg har fastslagits i motiven till avtalsförslaget. På grund härav anser jag någon jämkning av avtalstexten i nämnda avseende ej erforderlig. Av samma skäl synes djurgårdsnämndens hemställan om ändring av § 2 första stycket andra och tredje punkterna i avtalet icke behöva föranleda någon åtgärd.

Riksmarskalksämberet har vidare påpekat, att uttrycket »kronan» i avtalet använts i alltför vidsträckt bemärkelse, samt hemställt om en jämkning i avtalstexten härutinnan. Då missförstånd knappast torde uppkomma i denna fråga, synes någon formell omarbetning av avtalet ej vara erforderlig.

Byggnadsstyrelsen har hemställt om åtgärder för att tillgodose riksantikvarieämbetets synpunkter beträffande bevarandet av fornminneslämningar och kulturhistoriskt märkliga byggnader inom Kaknäsområdet. Jag förutsätter, att byggnadsstyrelsen snarast möjligt upptager överläggningar med staden i denna fråga.

Markkommissionen har ansett Kaknäsområdets användning såsom militärt övningsområde och för skjutbanor oförenlig med områdets disposition såsom naturlig park och funnit denna användning böra upphöra så snart som möjligt efter det staden övertagit kronans mark, d. v. s. efter den 1 juli 1948. Mot detta uttalande har jag ej funnit mig böra rikta någon erinran. Jag utgår dock från att den militära användningen av området och skjutbanorna icke skall upphöra, förrän tillfredsställande övnings-

möjligheter för de militära förbanden hunnit ordnas på annat håll. Vad angår förrådsområdet vid Stora Hundudden, vilket enligt avtalet må nyttjas av staden längst till den 1 juli 1950, ha överbefälhavaren och arméns fortifikationsförvaltning hemställt, att detta skulle användas, till dess andra förrådslokaler färdigställts. Med hänsyn till förhållandena på byggnadsmarknaden är det icke möjligt att nu bedöma, huruvida nya lokaler kunna vara färdigställda till den i avtalet angivna tiden. Skulle så icke bli fallet, torde de svårigheter, som kunna uppstå, icke vara större än att en lösning skall kunna uppnås efter överläggningar mellan parterna. Jag anser mig därför ej böra påfordra någon ändring av avtalet på denna punkt.

Mot marinförvaltningens tolkning av § 3 mom. 1 punkt B, enligt vilken mätstationen vid Stora Hundudden skall få bibehållas även då den av beredskapsskäl erfordras i materialreserv, synes icke vara något att erinra.

Jag övergår härefter till frågan om den ersättning som riksmarskalksämberet ansett böra beredas djurgårdskassan för minskade inkomster till följd av den ifrågasatta överlåtelsen av marken inom Kaknäsområdet till staden. Ämberet har meddelat, att de årliga arrendeinkomsterna från området uppgå till 7 525 kronor jämte viss till beloppet icke närmare angiven avkastning. Efter samråd med chefen för finansdepartementet förordar jag, att ersättning, i likhet med vad som tillämpades vid upplåtelsen av Ladugårdsgårde, utgår till kassan i form av vederbörliga avdrag vid den årliga avsättningen från kassan till statens allmänna fastighetsfond. Ersättning för värdet av en med kassans medel inköpt byggnad, den s. k. Lilla Sjötullen, bör utgå med belopp, som fastställs av Kungl. Maj:t efter förhandlingar mellan djurgårdsnämnden och riksmarskalksämberet. I likhet med riksmarskalksämberet utgår jag från att närmare undersökning skall verkställas beträffande den ytterligare årliga ersättning som kan finnas böra tillgodoföras djurgårdskassan i anledning av förevarande överlåtelse. Sistnämnda ersättningar torde jämväl få regleras genom avdrag å förenämnda avsättning från kassan. Med hänsyn till att staten för statens allmänna fastighetsfond redan fastställts för nästa budgetår, torde erforderliga ändringar i denna med anledning av vad jag nu förordat kunna beaktas först vid framläggande av förslaget till stat för budgetåret 1949/50.

Mot riksräkenskapsverkets förslag till bokföringsföreskrifter i anledning av ifrågavarande marks överlåtande till staden har jag icke något att erinra annat än att viss ändring däri påkallas med hänsyn till vad arméns fortifikationsförvaltning anmärkt angående redovisningen av markområdet vid Stora Hundudden. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de ytterligare föreskrifter i bokföringshänseende som därav föranledas.

Vid remissbehandlingen har beträffande dispositionen av mark å Långholmen uppkommit vissa spörsmål, vilka här torde böra upptagas. Sålunda har fångvårdsstyrelsen föreslagit, att fångvården förbehålles rätt att utföra rivningen av byggnaderna med anlitande av fångarbetskraft, och i varje fall förutsatt, att styrelsen äger före rivningen bortföra maskiner och dylikt samt visst fast material. Förstnämnda fråga är icke av beskaf-

fenhet att böra lösas i detta sammanhang. Beträffande styrelsens rätt att före rivningen bortföra maskiner m. m. vill jag erinra, att tomtmarken skall överlätas i det skick vari densamma på tillträdesdagen befinner sig, och att det ankommer på staden att ombesörja rivningen av den bebyggelse, som icke är förtjänt av att bevaras. Den egendom som styrelsen önskar bortföra skall sålunda ha avlägsnats, innan staden tillträder tomtten på Långholmen.

Fångvårdsstyrelsen har hemställt, att avtalet kompletteras med en klausul angående skyldighet för staden att tillhandahålla mark för en ny fångvårdsanstalt i Stockholms närhet. Denna fråga har berörts vid förhandlingarna inom markkommissionen, och stadens representanter ha därvid förklarat, att staden är villig söka lämna medverkan till att kronan får förvärva ett lämpligt markområde för nämnda anstalt. Med hänsyn till detta uttalande anser jag mig ej ha anledning att här närmare beröra detta spörsmål.

Byggnadsstyrelsens hemställan om åtgärder för bevarandet av kulturhistoriskt märkliga byggnader å Långholmen torde böra tillgodoses på sätt som förordats beträffande sådana å marken vid Kaknäs befintliga byggnader.

Mot riksräkenskapsverkets förslag till bokföringsföreskrifter har jag icke något att erinra. Fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond bör således i sinom tid tillföras ett belopp av 1 183 000 kronor från fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster enligt därom gällande bestämmelser.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna föreliggande förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående överlåtelse till staden av mark inom Kaknäsområdet och å Långholmen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

*Bilaga.***Förslag till**

avtal mellan Kungl. Maj:ts och kronan samt Stockholms stad angående mark inom Kaknäsområdet och å Långholmen i Stockholm.

Kaknäsområdet.

§ 1.

Kronan överlåter till staden med äganderätt ett kronan tillhörigt markområde vid Kaknäs i Stockholm, utgörande del av stadsägoområdet nr 24 samt stadsägoområdet nr 25 av stadsägan nr 22 + 23 + 24 + 25. Området, som å bifogade kartbilaga, märkt Pl. I, avgränsats med heldragen svart linje och i areal innehåller omkring 835 000 kvm, skall av staden tillträdas den 1 juli 1948.

Staden förbinder sig att, där kronan ej annat medgiver, använda såväl förenämnda mark som ock den staden tillhöriga, å kartan Pl. I med svart skuggstreckning inramade marken uteslutande såsom en för allmänheten utan avgift tillgänglig naturlig park, och må beträffande denna icke utan Kungl. Maj:ts medgivande vidtagas åtgärder, som äro oförenliga med nämnda användningssätt.

Sedan kronan genom sina representanter vid avtalsförhandlingarna uppskattat nuvarande värdet av den enligt denna paragraf överlåtna marken till 16 000 000 kronor, överenskomma kontrahenterna, att staden i anseende till dess ovan i andra stycket gjorda åtaganden skall i köpeskillning för marken erlægga hälften av nämnda värde eller således 8 000 000 kronor.

Den sålunda bestämda köpeskillningen skall gäldas den 1 juli 1948.

§ 2.

Skulle staden framdeles vilja använda den till staden enligt § 1 överlåtna marken för bebyggelse eller därmed jämförligt utnyttjande, må detta ske allenast efter medgivande av kronan. Träffas överenskommelse om ändrad användning av marken, skall kronan för enligt detta avtal överlåten mark, som sålunda erhåller ändrad användning, bekomma ersättning med ett belopp, motsvarande vad som av samma marks nuvarande värde icke blivit ersatt genom den i § 1 bestämda köpeskillningen. Anses marken skäligen hava högre värde, skall kronan därutöver gottgöras hälften av skillnaden mellan å ena sidan markens värde vid tiden för den ändrade användningen samt å andra sidan markens av kronans representanter beräknade, i § 1 angivna nuvärde.

Har mellan parterna avtalats, att det enligt § 1 överlåtna markområdet eller del därav skall användas för bebyggelse eller därmed jämförligt utnyttjande, skall staden vara berättigad att enligt riktlinjer, varom överenskommelse träffas med kronan, exploatera motsvarande kvotdel av det staden tillhöriga, i § 1 angivna området.

§ 3.

Mom. 1. Kronan avstår å tillträdesdagen den 1 juli 1948 från alla rättigheter till det enligt § 1 försålda området, dock med de undantag, som nedan i detta moment sägs.

A. Kronan förbehålles rätt att utan ersättning begagna ett vid Stora Hundudden beläget, inhägnat område med därå befintliga, för förrådsändamål använda byggnader jämte tillfartsväg så länge det erfordras för sagda ändamål, dock längst till den 1 juli 1950, varefter kronan skyndsamt skall på sin bekostnad borttaga inhägnaden och byggnaderna, de sistnämnda i den mån de icke böra bevaras såsom kulturminnesmärken eller staden önskar inlösa dem.

B. Kronan förbehåller sig rätt att tillsvidare bibehålla en vid Stora Hundudden befintlig, av sjöförsvaret anordnad avmagnetiseringsanläggning jämte tillfartsväg med skyldighet för kronan att, då behov av anläggningen upphör, skyndsamt på egen bekostnad bortföra densamma.

C. De fasta anläggningar av permanent karaktär, som till rikets försvar finnas anordnade å det försålda området, skola förbli orubbade.

Mom. 2. Staden övertager från och med den 1 juli 1948 de rättigheter och skyldigheter, som nämnda dag åvila kronan på grund av nu gällande avtal om upplåtelser till tredje man av mark, byggnader eller anläggningar inom det enligt § 1 försålda området.

Långholmen.

§ 4.

Kronan överlåter till staden med äganderätt tomten nr 2, 3, 4, 5 i kvarteret Långholmen i Högalids församling i Stockholm.

Tomten skall av staden tillträdas så snart den därå befintliga fångvårdsanstalten flyttats till annan plats och senast den 1 januari 1955, dock att, där till följd av rådande förhållanden å byggnadsmarknaden eller av orsaker, som nu icke kunna förutses, kronan icke kan till nämnda dag färdigställa erforderliga nybyggnader för anstalten, härav betingat uppskov med tillträdet skall åga rum.

Köpeskillingen för tomten utgör 3 150 000 kronor och skall erläggas å tillträdesdagen.

Tomten säljes i det skick, vari densamma å tillträdesdagen befinner sig.

Gemensamma bestämmelser.

§ 5.

Kronan garanterar, att överlåten egendom icke besväras av inteckning och ej heller av annan nyttjanderätt till förmån för tredje man än sådan, beträffande vilken staden enligt § 3, andra momentet, övertagit kronans rättigheter och skyldigheter.

§ 6.

Onera och utskylder för överlåten egendom gäldas, i den mån de belöpa på tiden före tillträdesdag av kronan och i den mån de belöpa på tiden därefter av staden.

§ 7.

Staden skall, så snart avtalet blivit mellan kontrahenterna bindande, äga att med stöd enbart av detta avtal och således utan att någon ytterligare handling av kronan utfärdas, söka och erhålla lagfart å den egendom, som staden enligt detta avtal förvärvat.

Vid samma tidpunkt skall kronan till staden överlämna den närmare specifikation å överlåten egendom, som för lagfarts vinnande må vara erforderlig, ävensom lagfarts- eller äganderättsbevis, gravationsbevis samt gällande mätningshandlingar rörande sådan egendom, allt i den mån dylika bevis eller handlingar innehavas av kronan.

Efter det avtalet blivit mellan kontrahenterna bindande skola snarast möjligt till vederbörande myndighet ingivas ansökningar om sådana mättingsförrättningar rörande överlåten egendom, som erfordras för erhållande av lagfart å densamma.

Staden skall själv vidkännas alla kostnader för lagfart å av staden förvärvad egendom samt för erforderliga mättingsförrättningar.

§ 8.

Har, sedan endera parten för sin del godkänt detta avtal, den andre icke före den 1 juli 1948 antagit detsamma, skall den förstnämndes godkännande icke vidare vara för honom bindande.

Stockholm 1948. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

481368

Lilla Värtan

Denna karta tillhör avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående mark inom Kaknasområdet och å Långholmen i Stockholm.

Nordvästgränsen av det område vid Kaknäs, som staden förvärvat genom avtal den 12 mars 1917.

